

La laïcitat, el marc de convivència

A l'Europa del segle XXI, la pluralitat religiosa i de creences és evident; hi ha estat sempre, però ha augmentat amb la secularització, la immigració i la globalització. A Catalunya n'és una mostra el mapa de les religions impulsat per la Generalitat, el qual el 2013 va presentar la seva quarta edició. Davant d'aquesta realitat, els governs democràtics i les institucions públiques, que han de respectar la voluntat ciutadana i els drets humans, troben en la laïcitat l'eina adequada i necessària per al respecte a la diversitat dins l'àmbit de les lleis comunes.

La por d'algunes autoritats religioses i els abusos d'alguns laïcistes han propiciat la distinció entre laïcitat i laïcisme, i l'afegit de qualificatius com «sana» o «positiva» a *laïcitat*. Tot això no caldria si ens centréssim en la definició neutra de laïcitat: el caràcter d'allò que és independent de tota església o confessió religiosa —el filòsof francès Paul Foulquié diu que seria donar-li un sentit abusiu entendre-la com hostil a la religió.

És en aquest sentit neutre que l'adjectiu de laic o laica s'aplica a institucions —escoles, administracions, governs...— les quals, com a tals, no professen ni pertanyen a cap religió. Encara que en un altre sentit també s'anomenin laics els membres d'una església que no són clergues ni d'un orde religiós, cal no confondre la laïcitat de la qual parlem ara amb una opció espiritual i personal més, com seria, per exemple, el budisme o l'ateisme; i cal entendre-la com allò que fa possible la coexistència de les opcions espirituals.

La manera d'evitar confusions és pensar la laïcitat com una relació: un sistema i un principi de separació o de distinció entre institucions públiques i confessions religioses o espirituals, segons el qual aquelles institucions no s'identifiquen amb cap religió ni amb l'ateisme ni amb l'agnosticisme —encara

El model de laïcitat cap al qual hauria de tendir Europa, hauria d'evitar tot menyspreu i tota hostilitat envers la presència social de les opcions religioses

que cada membre tindrà la seva opció. Aquesta laïcitat hauria de ser pròpia de l'Europa del segle XXI, ja que és justament allò que crea l'espai de llibertat on totes les opcions religioses i de pensament legítimes poden desenvolupar-se.

La distinció entre *públic* i *privat* que la laïcitat comporta no identifica *públic* amb «social i manifest» ni *privat* amb «tancat i amagat»: *públic* és allò que afecta tothom —salut, educació...— i *privat* allò que no és compartit per tothom, com una convicció religiosa, que sí que s'estructura en grup i té presència i pes social. Precisament perquè en una societat democràtica no hi ha cap religió o creença pública, cal que les institucions no en professin cap, ja que les han de respectar i permetre totes.

Per tant, el model de laïcitat cap al qual hauria de tendir Europa, hauria d'evitar tot menyspreu i tota hostilitat envers la presència social de les opcions religioses —cosa que no ha fet sempre el model francès del segle XX basat en una llei de 1882 que, malgrat els avenços positius a favor d'un tracte igual a totes les religions, la garantia de la llibertat de culte i la no ingerència en afers interns de les entitats religioses, ha comportat sovint la idea que l'Estat no ha de fer cap reconeixement institucional de les tradicions religioses i

ha dibuixat un escenari de no cooperació—; en l'àmbit escolar, ha arribat a la prohibició dels símbols religiosos personals. En l'extrem, aquest model aniria contra els drets de llibertat religiosa. Actualment, la realitat francesa ha imposat la seva revisió a nivell teòric i a nivell pràctic amb contradiccions com la creació del Consell del Culte Musulmà o la reserva de parcel·les als cementiris per determinats cultes.

Alhora, el model europeu no hauria de perdre de vista la necessitat de cohesió social, és a dir, que el respecte i la defensa dels drets de llibertat religiosa trobin els seus límits en les lleis democràtiques comunes. No s'hauria d'emmirallar en un cert pragmatisme anglès que, en nom dels drets de llibertat religiosa, podria permetre massa excepcions al compliment de les lleis; els privilegis de l'Església anglicana s'han estès a les minories religioses —finançament compensatori, organització d'actes dels diversos cultes en escoles finançades per l'Estat, adaptació dels uniformes...— afavorint una societat multicultural, amb el risc de propiciar la mera coexistència de grups aïllats.

Hi ha un tercer model —discriminatori—, el de l'Estat espanyol i d'algunes regions franceses, que alguns qualifiquen d'aconfessional, i que Europa

hauria d'evitar. Té l'aspecte positiu de considerar el valor social de les institucions religioses, però té l'inconvenient d'establir nivells de reconeixement, de cooperació i de finançament.

En definitiva, a l'Europa del segle XXI li convindria un model de laïcitat semblant al francès pel que fa a la separació entre poder polític i confessions religioses, però sense excloure el reconeixement institucional d'aquestes; un model semblant a l'anglès pel que fa a aquest reconeixement, però que no afavorís la multiculturalitat sinó un espai compartit; i un model que coincidís amb l'espanyol en la possibilitat de col·laboració entre governs i entitats religioses —encara que només en allò que afecta tothom—, però que s'allunyés de l'establiment de categories entre confessions. El Govern català, entre 2004 i 2010, s'hi va acostar força. ◀